

SÚVISIA MORÁLNE DILEMY S AXIOLOGICKÝMI KONŠTRUKCIAMI PARTNERSKEJ LÁSKY?

ARE MORAL DILEMMAS RELATED TO THE AXIOLOGICAL CONSTRUCTIONS OF PARTNER LOVE?

Dagmar Marková

Abstrakt

V rámci projektu APVV-18-030 „Medzníky v tranzíciách intímnych vzťahov a kvalita života v období adolescencie a mladej dospelosti“ skúmame, okrem iného, aj morálne dilemy a kritické etické situácie, ktoré sprevádzajú tranzície v intímnych vzťahoch, a sledujeme spôsoby riešenia morálnych dilem a ich súvislosti s ďalšími faktormi. V tomto príspevku opisujeme čiastkové výsledky, ktoré sa týkajú súvislostí morálnych dilem v oblasti partnerských vzťahov a hodnotových atribútov partnerskej lásky u mužov a žien mladšieho dospelého veku a adolescencie. Získané výsledky poukazujú na to, že odlišné axiologické konštrukcie v oblasti intimity a partnerstiev vedú aj k osobitým dilemám, s ktorými sú v párovom živote muži a ženy konfrontovaní/é.

Klíčové slová

partnerský vzťah, morálne dilemy, láska, sexuálny výskum, hodnoty, morálka

Abstract

In the project APVV-18-030 „Milestones in transitions in intimate relationships and quality of life in adolescence and young adulthood“, we examine, among other things, the moral dilemmas and critical ethical situations that accompany transitions in intimate relationships, and we explore ways to deal with moral dilemmas and their implications to other factors. In this paper, we describe the partial results that relate to the connection of moral dilemmas in partner relationships and the value attributes of partner love of men and women of younger adulthood and adolescence. The results show that different axiological constructions in the field of intimacy and partnerships also lead to special dilemmas that men and women are confronted with in a couple's life.

Keywords

partnership, moral dilemmas, love, sexuality research, values, morality.

ÚVOD¹

Láska býva častým predmetom teoretických explorácií aj výskumu, skúmaná v rámci rôznych paradigiem aj vedných disciplín. Svedčí o tom množstvo literatúry (napr. Giddens, 1992; Bauman, 2003; Sternberg, 1997, 2008; Halwani, 2010; Haavio-Mannila, Kontula, Rotkirch, 2003; Laumann, Michael, 2001; Dieddner, Frost, Smith, 2004; Watts, Stenner, 2005; Featherstone, 1999, a mnohé ďalšie; na Slovensku napr. Lukšík, Guillaume, 2018; Masaryk, 2012; Marková, 2014, atď.), zameranej od teoretických analýz, cez kvantitatívne a kvalitatívne výskumy až po praktické implikácie napr. v poradenských a terapeutických prístupoch. Naopak je to však pri morálnych dilemách. Výskumné údaje o morálnych dilemách v párových vzťahoch sú zriedkavé až ojedinelé. Práve uvedené je jedným z dôvodov realizácie nášho výskumu.

Naše východisko v tomto texte sa opiera o to, že morálne dilemy sú ukotvené v širších hodnotových a morálnych rámcoch, a keďže skúmame práve morálne dilemy v partnerských vzťahoch, tak samozrejme zahŕňajú, okrem iného, s tým spojené axiologické a morálne konštrukcie párového života, lásky, sexuality a mnohých ďalších k tomu sa vzťahujúcich oblastí. Jednou z nich je aj partnerská láska. Preto sme sa v tomto článku zamerali na súvislosti morálnych dilem s niektorými axiologickými konštrukciami partnerskej lásky, tu nazvanými ako hodnotové atribúty párovej lásky.

Pri definícii morálnych dilem pritom nevychádzame z pomerne úzkych tradičných etických vymedzení, ale aby sme zmapovali rozmanitosť a diverzitu v tejto oblasti, vychádzali sme vo výskume z chápania morálnych dilem u samotných respondentov a respondentiek. Takto sme kategorizovali 11 hlavných tematických oblastí morálnych dilem v partnerských vzťahoch (Marková, Turčan, 2021): 1. nevera, 2. nedôvera, klamanie vo vzťahu, žiarlivosť, 3. rozchody/rozvody, 4. neistota, pochybnosti o láske partnera/partnerky, strach zo straty partnera/partnerky, 5. blízkosť, sloboda, 6. ja verus partner/partnerka, resp. vzťah, 7. terajší verus minulý vzťah, 8. kvalita partnerského (príp. sexuálneho) vzťahu, 9. budúcnosť partnerského vzťahu, 10. vhodnosť a výber partnera/partnerky, 11. externé faktory (financie, zdravie a pod.). V tomto článku však budeme prezentovať výskumné zistenia z kvantitatívnych dát.

¹ Text vznikol vďaka podpore grantu APVV-18-0303: Medzníky v tranzíciách intímnych vzťahov a kvalita života v období adolescencie a mladej dospelosti.

VÝSKUM

V článku prezentujeme parciálne výsledky pilotného výskumu, ktorý sa, okrem iného, týkal morálnych aspektov sexuálnych a párových vzťahov, morálnych dilem, lásky a medzníkov v intímnych vzťahoch ako aj ich súvislostí s ďalšími faktormi. V tomto texte sa zameriavame len na analýzu tých dát, ktoré sa týkali morálnych dilem v partnerských vzťahoch a opisujeme súvislosti výskytu nami sledovaných morálnych dilem s axiologickými preferenciami v oblasti partnerskej lásky.

Čo sa týka výskumného nástroja, i keď sme vo výskume využili viaceré metódy kvalitatívneho aj kvantitatívneho charakteru, tu analyzujeme len tú časť výsledkov, ktoré sme získali pomocou nami skonštruovaného dotazníka, ktorý sme administrovali online formou.

Výskumný súbor tvorilo spolu 315 respondentov a respondentiek mladšieho dospelého veku a adolescencie (vekový priemer = 24,01, najčastejšie sa vyskytujúci vek = 21 rokov, 60 % ženy a 40 % muži).

VÝSKUMNÉ ZISTENIA

Výsledky výskumu – axiologické atribúty partnerskej lásky

V rámci výskumu sme zisťovali, čo považujú v súčasnosti, na základe vlastnej skúsenosti, respondenti a respondentky za dôležité v partnerskom intímnom vzťahu. Na päťstupňovej škále mali vyznačiť mieru dôležitosti, ktorú pripisujú jednotlivým atribútom partnerských vzťahov, pričom škála sa pohybovala od 1 = málo dôležité po 5 = veľmi dôležité. Jednotlivé položky, ktoré opýtaní/é muži a ženy posudzovali, sme vyprofilovali z pilotného výskumu o konštrukciách lásky (pozri napr. Lukšík, Guillaume, 2018), pričom sme sa zamerali len na tie, ktoré sa týkali partnerských vzťahov, a taktiež z výskumu axiologických a morálnych preferencií v partnerských vzťahoch (pozri napr. Marková, 2015a,b) tak, aby sme pokryli súčasné hlavné hodnotové atribúty partnerskej lásky. Identifikovali sme týchto 21 atribútov:

1. previazanosť s partnerom/partnerkou
2. pocit lásky
3. atraktívnosť pre partnera/partnerku (partner/partnerka sa páči druhému partnerovi/partnerke)
4. sexuálna príťažlivosť
5. sexuálne uspokojenie
6. vášnivosť
7. pocit bezpečia
8. pochopenie pre partnera/partnerku
9. oceňovanie pozitívnych stránok partnera/partnerky
10. záujem o blaho partnera/partnerky

11. rovnováha medzi partnermi v uspokojovaní potrieb a záujmov
12. pocit zodpovednosti starať sa o partnera//partnerku
13. dôvera, môcť veriť partnerovi//partnerke
14. splynutie s partnerom/partnerkou
15. obetovanie sa
16. osobné obohatenie
17. spoznávanie seba samého/samej
18. vnútorná harmónia medzi partnermi/v partnerskom vzťahu
19. otvorenie sa, rozprávanie dôverných vecí
20. uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov
21. spoločné aktivity s partnerom/partnerkou

Na základe hodnoty priemeru sa ukazuje, že všetkým posudzovaným hodnotovým atribútom párovej lásky je prisudzovaná vysoká dôležitosť (hodnota priemeru sa pohybuje od 4,7 po 3,5). Ako najviac dôležitú hodnotia opýtaní/é muži a ženy dôveru (môcť veriť partnerovi//partnerke) – priemer je 4,7. Potom nasleduje pocit lásky (priemer je 4,59) a tretím najdôležitejším atribútom párových vzťahov je pochopenie pre partnera/partnerku (priemer je 4,5). Naopak, osobné obohatenie (priemer je 3,5), spoznávanie seba samého/samej (priemer je 3,7) a vnútorná harmónia (priemer je 3,99) boli uvádzané ako menej dôležité v partnerstve, i keď je nutné brať do úvahy, že rozdiel v hodnotách priemeru je pomerne nízky a aj tieto výsledky poukazujú na pripisovanie vyššej dôležitosti týchto atribútov v partnerských vzťahoch (tab. č. 1).

Tabulka 1 Deskriptívny ukazovateľ (priemer) – hodnotové atribúty partnerskej lásky

Variable	Descriptive Statistics	
	Mean	
1	4,23175	
2	4,58730	
3	4,03175	
4	4,38730	
5	4,15556	
6	4,26032	
7	4,46349	
8	4,50159	
9	4,27302	
10	4,35873	
11	4,36190	
12	4,17460	
13	4,70794	
14	4,23492	
15	4,00635	
16	3,53016	
17	3,71746	
18	3,98730	
19	4,41587	
20	4,14603	
21	4,24762	

Legenda: Hodnotové atribúty partnerskej lásky: 1. previazanosť s partnerom/partnerkou, 2. pocit lásky, 3. atraktívnosť pre partnera/partnerku, 4. sexuálna príťažlivosť, 5. sexuálne uspokojenie, 6. vášnivosť, 7. pocit bezpečia, 8. pochopenie pre partnera/partnerku, 9. oceňovanie pozitívnych stránok partnera/partnerky, 10. záujem o blaho partnera/partnerky, 11. rovnováha medzi partnermi v uspokojovaní potrieb a záujmov, 12. pocit zodpovednosti starať sa o partnera/partnerku, 13. dôvera, môcť veriť partnerovi/partnerke, 14. splynutie s partnerom/partnerkou, 15. obetovanie sa, 16. osobné obohatenie, 17. spoznávanie seba samého/samej, 18. vnútorná harmónia medzi partnermi/v partnerskom vzťahu, 19. otvorenie sa, rozprávanie dôverných vecí, 20. uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov, 21. spoločné aktivity s partnerom/partnerkou.

Výsledky výskumu – morálne dilemy v partnerských vzťahoch

Pri koncipovaní posudzovacej škály výskumu morálnych dilem v partnerských vzťahoch sme sa opierali o výskum Pragerovej (2014), ktorá identifikovala 3 hlavné okruhy dilem v intímnych vzťahoch: radosť verzus ochrana pred zranením (Joy versus Protection from Hurt), ja verzus my (I versus We) a minulé životy v súčasnosti (The Past Lives in the Present). Vychádzajúc z jej výskumu sme vypracovali škálu, v ktorej sú zastúpené dilemy, ktoré reprezentujú tieto tri oblasti.

Oblasť „radosť verzus ochrana pred zranením“ je reprezentovaná týmito dilemami:

- túžba po hlbokej blízkosti s partnerom/partnerkou vs. strach zo zranenia a sklamaní
- túžba odhaliť svoju intimitu, byť úprimný/á a otvorený/á voči partnerovi/partnerke vs. strach z odmietnutia, nezáujmu, nepochopenia partnerom/partnerkou, zneužitia úprimnosti
- túžba po zmene, vyvolaná frustráciou z vyhasnutého, rutinného spolužitia vs. strach meniť vzťah a vystavovať sa novým rizikám
- strach z osamelosti vs. strach zo závislosti vo vzťahu
- nenaplnená túžba po hlbokej intímite v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty

Druhá oblasť „Ja verzus My“ je sýtená dilemami:

- túžba naplňať svoje vlastné sny a plány vs. túžba naplňať spoločné životné ciele a zámery s partnerom/partnerkou
- vlastná ochota prispôbovať sa partnerovi/partnerke v záujme harmonického vzťahu vs. ochota a schopnosť partnera/partnerky prispôbovať sa
- potreba byť prijatý/á partnerom/partnerkou vs. potreba byť sám/sama sebou (taký/á, aký/á naozaj som)
- dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu

Tretia oblasť „minulé životy v súčasnosti“ je sýtená dilemami:

- vlastné očakávania od partnerského vzťahu vs. miera a podoba ich skutočného naplnenia
- túžba nájsť celoživotného/ú partnera/partnerku vs. strach znovu zažiť sklamanie, zlyhanie ako v minulých vzťahoch
- snaha odpustiť partnerovi/partnerke vs. príliš hlboké zranenie od partnera/partnerky
- nádej, že sa partner/partnerka zmení vs. vzdanie sa naplnenia vlastných očakávaní vo vzťahu

Účastníčky a účastníci výskumu mali ku každej príslušnej dileme v oblasti intimity podľa častosti, v akej ju zažili, resp. riešili vo svojom partnerskom živote priradiť číslo na škále od 1 po 7, kde: 1 = vždy (t.j. riešil/a takúto dilemu/situáciu v každom partnerskom vzťahu) a 7 = nikdy (t.j. neriešil/a takúto dilemu/situáciu v žiadnom partnerskom vzťahu).

Výsledky v tab. č. 2 poukazujú na to, že všetky skúmané dilemy sú v partnerských vzťahoch riešené (hodnota priemeru sa pohybuje od 4,0 po 4,7). Opäť je rozdiel v hodnotách priemeru nízky. Najčastejšie sa v párových vzťahoch respondenti a respondentky stretli s dilemou „vlastná ochota prispôbovať sa partnerovi/partnerke v záujme harmonického

vzťahu vs. ochota a schopnosť partnera/partnerky prispôsobovať sa“ (priemer je 4,0) a najmenej často bola uvádzaná „nenaplnená túžba po hlboknej intimitate v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty“ (priemer je 4,7).

Tabuľka 2 Deskriptívny ukazovateľ (priemer) – morálne dilemy v partnerských vzťahoch

Variable	Descriptive Statistics
	Mean
41	4,10828
42	4,18730
43	4,39048
44	4,42857
45	4,71111
46	4,14921
47	4,00952
48	4,24762
49	4,46032
50	4,19048
51	4,10476
52	4,32381
53	4,38413

Legenda: Morálne dilemy v párových vzťahoch: 41. túžba po hlboknej blízkosti s partnerom/partnerkou vs. strach zo zranenia a sklamaní, 42. túžba odhaliť svoju intimitu, byť úprimný/á a otvorený/á voči partnerovi/partnerke vs. strach z odmietnutia, nezájmu, nepochopenia partnerom/partnerkou, zneužitia úprimnosti, 43. túžba po zmene, vyvolaná frustráciou z vyhasnutého, rutinného spolužitia vs. strach meniť vzťah a vystavovať sa novým rizikám, 44. strach z osamelosti vs. strach zo závislosti vo vzťahu, 45. nenaplnená túžba po hlboknej intimitate v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty, 46. túžba naplňať svoje vlastné sny a plány vs. túžba naplňať spoločné životné ciele a zábery s partnerom/partnerkou, 47. vlastná ochota prispôsobovať sa partnerovi/partnerke v záujme harmonického vzťahu vs. ochota a schopnosť partnera/partnerky prispôsobovať sa, 48. potreba byť prijatý/á partnerom/partnerkou vs. potreba byť sám/sama sebou (taký/á, aký/á naozaj som), 49. dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu, 50. vlastné očakávania od partnerského vzťahu vs. miera a podoba ich skutočného naplnenia, 51. túžba nájsť celoživotného/ú partnera/partnerku vs. strach znovu zažiť sklamanie, zlyhanie ako v minulých vzťahoch, 52. snaha odpustiť partnerovi/partnerke vs. príliš hlboké zranenie od partnera/partnerky, 53. nádej, že sa partner/partnerka zmení vs. vzdanie sa naplnenia vlastných očakávaní vo vzťahu.

Výsledky výskumu – hodnotové atribúty partnerskej lásky a morálne dilemy v párových vzťahoch

V rámci výskumu sme zisťovali aj súvislosti výskytu morálnych dilem v párových vzťahoch s prisudzovaním dôležitosti sledovaných hodnotových atribútov partnerskej lásky. V tabuľkách č. 3.A, 3.B a 3.C sú uvedené výsledky, ktoré sa týkajú korelácií² preferencií hodnotových atribútov partnerskej lásky opýtaných mužov a žien vo vzťahu k výskytu morálnych dilem, ktoré riešia v ich partnerských vzťahoch, a to v rámci troch skúmaných oblastí: radosť verzus ochrana pred zranením (Joy versus Protection from Hurt), ja verzus my (I versus We) a minulé životy v súčasnosti (The Past Lives in the Present).

Čo sa týka prvej sledovanej oblasti morálnych dilem - radosť verzus ochrana pred zranením (Joy versus Protection from Hurt), naše výsledky (tab. č. 3.A) poukazujú na to že:

- čím vyššiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy prisudzovali *previazanosti s partnerom/partnerkou, záujmu o blaho partnera/partnerky a splynutiu s partnerom/partnerkou* vo svojich partnerských vzťahoch, tým menej riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *nenaplnená túžba po hlbokoj intimite v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty*,
- a naopak: čím vyššiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy kládli na *vášnivost* vo svojich partnerských vzťahoch, tým viac riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *nenaplnená túžba po hlbokoj intimite v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty*,
- čím väčšiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy pripisovali *sexuálnemu uspokojeniu a vášnivosti vo párových vzťahoch*, tým častejšie riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *túžba po zmene, vyvolaná frustráciou z vyhasnutého, rutinného spoluzitia vs. strach meniť vzťah a vystavovať sa novým rizikám*,
- čím vyššiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy pripisovali *pocitu lásky, pocitu bezpečia a vášnivosti vo párových vzťahoch*, tým častejšie riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *strach z osamelosti vs. strach zo závislosti vo vzťahu*.

Čo sa týka druhého okruhu morálnych dilem - ja verzus my (I versus We), získané výsledky (tab. č. 3.B) poukazujú na to že:

- čím vyššiu dôležitosť respondenti a respondentky prisudzovali záujmu o blaho partnera/partnerky, vnútornej harmónii, uznaniu a vytváraniu priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov, tým menej riešili vo svojich partnerstvách dilemu *dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu*,
- a naopak: čím vyššiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy prisudzovali *vášnivosti* vo svojich partnerských vzťahoch, tým viac riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu, ako aj túžba naplňať svoje vlastné sny a plány vs. túžba naplňať spoločné životné ciele a zámary s partnerom/partnerkou*,
- čím viac zdôrazňovali dôležitosť atribútov v partnerstvách *pochopenie pre partnera/partnerku, dôvera partnerovi/partnerke a spoznávanie seba samého/samej*, tým viac riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *vlastná ochota prispôsobovať*

² Výsledky je nutné interpretovať vzhľadom na príslušnú použitú odpovedňú škálu vo výskumnom nástroji

sa partnerovi/partnerke v záujme harmonického vzťahu vs. ochota a schopnosť partnera/partnerky prispôsobovať sa,

- čím vyššiu dôležitosť opýtané osoby pripisovali pocitu zodpovednosti starať sa o partnera/partnerku a vášnivosti v partnerstve, tým častejšie riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *potreba byť prijatý/á partnerom/partnerkou vs. potreba byť sám/sama sebou (taký/á, aký/á naozaj som).*

A napokon, vo vzťahu k tretej skúmanej oblasti morálnych dilem - minulé životy v súčasnosti (The Past Lives in the Present), nižšie uvedené dáta (tab. č. 3.C) ukazujú že:

- čím vyššia dôležitosť bola prisudzovaná záujmu o *blaho partnera/partnerky*, tým menej často bola v párových vzťahoch riešená dilema *snaha odpustiť partnerovi/partnerke vs. príliš hlboké zranenie od partnera/partnerky,*
- čím viac bolo zdôrazňované *uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov ako dôležitá hodnota* v partnerstve, tým menej často sa vyskytovala dilema *nádej, že sa partner/partnerka zmení vs. vzdanie sa naplnenia vlastných očakávaní vo vzťahu,*
- a naopak: čím vyššiu dôležitosť opýtani/é muži a ženy pripisovali vášnivosti vo svojich partnerských vzťahoch a *atraktívnosti pre partnera/partnerku*, tým častejšie riešili vo svojich partnerských vzťahoch dilemu *vlastné očakávania od partnerského vzťahu vs. miera a podoba ich skutočného naplnenia.*

Tabulka 3A Výsledky korelácií: – hodnotové atribúty partnerskej lásky a morálne dilemy v partnerských vzťahoch v oblasti „radosť verzus ochrana pred zranením“

Variable	Spearman Rank Order Correlations MD pairwise deleted Marked correlations are significant at $p < .05000$				
	41	42	43	44	45
1	0,076390	0,056399	0,061599	0,099375	0,146740
2	-0,059435	-0,029976	0,011950	-0,118052	0,026790
3	-0,008792	0,006975	0,014637	-0,022940	-0,070851
4	-0,032928	0,018556	-0,069775	0,023214	-0,083098
5	0,013194	-0,037847	-0,117823	0,023971	-0,072549
6	-0,085256	0,015863	-0,147175	-0,120018	-0,112944
7	0,044591	0,018558	-0,049625	-0,119419	0,037034
8	-0,035370	0,004005	0,029881	0,004731	0,077897
9	0,014154	0,002558	0,046338	-0,017916	0,109598
10	0,008331	0,030287	0,047626	0,061035	0,123455
11	-0,056516	-0,044796	-0,031179	0,031636	0,054019
12	0,006690	0,000318	0,027494	0,004112	0,063803
13	0,026178	0,054738	0,002121	-0,067326	0,045968
14	0,054963	-0,026318	0,030214	0,065438	0,111043
15	0,024857	0,086889	-0,010416	0,007647	0,082730
16	-0,002673	-0,020318	-0,065720	0,005700	-0,046602
17	-0,059530	-0,036942	-0,025472	-0,052797	-0,027753
18	0,022311	0,048546	0,012899	0,024043	0,075314
19	-0,087287	0,052415	0,003051	-0,013802	0,069001
20	0,071556	0,090414	-0,033774	0,038067	0,059986
21	0,110357	0,056843	0,084835	0,035573	0,100259

Legenda: Morálne dilemy v párových vzťahoch: 41. túžba po hlbokej blízkosti s partnerom/partnerkou vs. strach zo zranenia a sklamaní, 42. túžba odhaliť svoju intimitu, byť úprimný/á a otvorený/á voči partnerovi/partnerke vs. strach z odmietnutia, nezáujmu, nepochopenia partnerom/partnerkou, zneužitia úprimnosti, 43. túžba po zmene, vyvolaná frustráciou z vyhasnutého, rutinného spoluzitia vs. strach meniť vzťah a vystavovať sa novým rizikám, 44. strach z osamelosti vs. strach zo závislosti vo vzťahu, 45. nenaplnená túžba po hlbokej intimitate v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty.

Hodnotové atribúty partnerskej lásky: 1. previazanosť s partnerom/partnerkou, 2. pocit lásky, 3. atraktívnosť pre partnera/partnerku, 4. sexuálna príťažlivosť, 5. sexuálne uspokojenie, 6. vášnivnosť, 7. pocit bezpečia, 8. pochopenie pre partnera/partnerku, 9. oceňovanie pozitívnych stránok partnera/partnerky, 10. záujem o blaho partnera/partnerky, 11. rovnováha medzi partnermi v uspokojovaní potrieb a záujmov, 12. pocit zodpovednosti starať sa o partnera/partnerku, 13. dôvera, môcť veriť partnerovi/partnerke, 14. splynutie s partnerom/partnerkou, 15. obetovanie sa, 16. osobné obohatenie, 17. spoznávanie seba samého/samej, 18. vnútorná harmónia medzi partnermi/v partnerskom vzťahu, 19. otvorenie sa, rozprávanie dôverných vecí, 20. uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov, 21. spoločné aktivity s partnerom/partnerkou.

Tabuľka 3B Výsledky korelácií: – hodnotové atribúty partnerskej lásky a morálne dilemy v partnerských vzťahoch v oblasti „ja verzus my“

Variable	Spearman Rank Order Correlations MD pairwise deleted Marked correlations are significant at $p < ,05000$			
	46	47	48	49
1	0,105300	0,001471	-0,059072	0,037143
2	0,045934	-0,072682	-0,016526	-0,051835
3	-0,037514	0,078856	-0,088846	0,017961
4	-0,031894	-0,015375	-0,104436	-0,080834
5	-0,053463	-0,021028	-0,077357	-0,060996
6	-0,173794	-0,110022	-0,194159	-0,173259
7	0,091726	-0,027530	0,005051	0,073789
8	0,052579	-0,124149	-0,030395	0,015632
9	0,036552	-0,092031	-0,096914	0,026754
10	0,090810	-0,056233	-0,046902	0,112552
11	-0,023085	-0,097986	-0,083811	-0,056124
12	0,072159	-0,044795	-0,113012	-0,014878
13	0,013708	-0,142837	0,035510	0,019483
14	0,033582	-0,031263	-0,009694	0,078167
15	-0,005967	0,020818	-0,067062	0,053060
16	0,073959	-0,035410	-0,047466	-0,048893
17	0,020825	-0,110548	-0,060857	-0,064732
18	0,098940	-0,067592	0,046132	0,110606
19	0,034905	-0,080311	-0,089657	0,069756
20	0,089692	-0,084425	-0,037718	0,144384
21	0,077294	-0,042033	-0,028318	-0,017110

Legenda: Morálne dilemy v párových vzťahoch: 46. túžba naplňať svoje vlastné sny a plány vs. túžba naplňať spoločné životné ciele a zámery s partnerom/partnerkou, 47. vlastná ochota prispôbovať sa partnerovi/partnerke v záujme harmonického vzťahu vs. ochota a schopnosť partnera/partnerky prispôbovať sa, 48. potreba byť prijatý/á partnerom/partnerkou vs. potreba byť sám/sama sebou (taký/á, aký/á naozaj som), 49. dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu.

Hodnotové atribúty partnerskej lásky: 1. previazanosť s partnerom/partnerkou, 2. pocit lásky, 3. atraktívnosť pre partnera/partnerku, 4. sexuálna príťažlivosť, 5. sexuálne uspokojenie, 6. vášnivosť, 7. pocit bezpečia, 8. pochopenie pre partnera/partnerku, 9. oceňovanie pozitívnych stránok partnera/partnerky, 10. záujem o blaho partnera/partnerky, 11. rovnováha medzi partnermi v uspokojovaní potrieb a záujmov, 12. pocit zodpovednosti starať sa o partnera/partnerku, 13. dôvera, môcť veriť partnerovi/partnerke, 14. splynutie s partnerom/partnerkou, 15. obetovanie sa, 16. osobné obohatenie, 17. spoznávanie seba samého/samej, 18. vnútorná harmónia medzi partnermi/v partnerskom vzťahu, 19. otvorenie sa, rozprávanie dôverných vecí, 20. uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov, 21. spoločné aktivity s partnerom/partnerkou.

Tabulka 3C Výsledky korelácií: – hodnotové atribúty partnerskej lásky a morálne dilemy v partnerských vzťahoch v oblasti „minulé životy v súčasnosti“

Variable	Spearman Rank Order Correlations MD pairwise deleted Marked correlations are significant at $p < .05000$			
	50	51	52	53
1	-0,019736	0,018665	0,025388	0,071831
2	-0,062898	-0,041750	0,000411	0,001702
3	-0,115822	0,065815	-0,012640	0,085661
4	-0,095144	-0,018470	-0,011416	0,088435
5	-0,046635	0,041669	0,028668	0,068621
6	-0,170697	-0,088485	-0,052527	-0,039896
7	0,059822	-0,030924	0,048467	0,005595
8	0,057517	-0,072847	0,018341	-0,049662
9	0,084479	-0,046010	0,081653	0,075200
10	0,040484	0,038549	0,125865	0,087535
11	0,008024	-0,061705	0,047563	0,093814
12	-0,023701	-0,004217	0,050758	0,107736
13	0,039947	0,000897	0,093205	-0,039493
14	0,012985	0,085540	0,100582	0,065033
15	0,082731	-0,032101	0,027573	0,051902
16	-0,004522	-0,046878	0,075960	0,033476
17	0,022501	-0,010554	0,026319	0,078254
18	0,077530	0,025843	0,079284	0,064342
19	-0,016727	0,011954	-0,037056	-0,022244
20	0,071062	-0,006563	0,048066	0,120336
21	0,070101	-0,023468	-0,026689	0,004272

Legenda: Morálne dilemy v párových vzťahoch: 50. vlastné očakávania od partnerského vzťahu vs. miera a podoba ich skutočného naplnenia, 51. túžba nájsť celoživotného/ú partnera /partnerku vs. strach znovu zažiť sklamanie, zlyhanie ako v minulých vzťahoch, 52. snaha odpustiť partnerovi/partnerke vs. príliš hlboké zranenie od partnera/partnerky, 53. nádej, že sa partner/partnerka zmení vs. vzdanie sa naplnenia vlastných očakávaní vo vzťahu.

Hodnotové atribúty partnerskej lásky: 1. previazanosť s partnerom/partnerkou, 2. pocit lásky, 3. atraktivnosť pre partnera/partnerku, 4. sexuálna príťažlivosť, 5. sexuálne uspokojenie, 6. vášnivnosť, 7. pocit bezpečia, 8. pochopenie pre partnera/partnerku, 9. oceňovanie pozitívnych stránok partnera/partnerky, 10. záujem o blaho partnera/partnerky, 11. rovnováha medzi partnermi v uspokojovaní potrieb a záujmov, 12. pocit zodpovednosti starať sa o partnera/partnerku, 13. dôvera, môcť veriť partnerovi/partnerke, 14. splynutie s partnerom/partnerkou, 15. obetovanie sa, 16. osobné obohatenie, 17. spoznávanie seba samého/samej, 18. vnútorná harmónia medzi partnermi/v partnerskom vzťahu, 19. otvorenie sa, rozprávanie dôverných vecí, 20. uznanie a vytváranie priestoru pre slobodnú realizáciu sa partnerov, 21. spoločné aktivity s partnerom/partnerkou.

ZÁVER

Aby sme zodpovedali východiskovú otázku, či súvisia morálne dilemy s axiologickými konštrukciami partnerskej lásky, opierali sme sa o výsledky korelácií medzi nami konštruovanými hodnotovými atribútmi partnerskej lásky (vytvorené na základe našich výskumov napr. Lukšík, Guillaume, 2018, Marková, 2015a,b) a tromi oblasťami morálnych dilem v oblasti intimity (vychádzajúc z Prager, 2014): radosť verzus ochrana pred zranením (Joy versus Protection from Hurt), ja verzus my (I versus We) a minulé životy v súčasnosti (The Past Lives in the Present). Spomedzi 21 sledovaných hodnotových atribútov partnerskej lásky a 13 morálnych dilem v partnerských vzťahoch boli identifikované viaceré štatisticky významné súvislosti.

Naše výsledky naznačujú, že hodnotové konštrukcie partnerskej lásky sú previazané s dilemami, ktoré muži a ženy riešia vo svojich partnerských vzťahoch. Ukazuje sa odlišné axiologické konštrukcie v oblasti intimity a partnerstiev vedú aj k osobitým dilemám, s ktorými sú v párovom živote muži a ženy konfrontovaní/é.

Konštrukcie párových vzťahov ako *previazanosti, splynutia s partnerom/partnerkou*, a dôležitosť záujmu o blaho o toho druhého sa viažu s menším výskytom riešenia dilem ohľadom nerovnováhy medzi dávaním a braním vo vzťahu, ako aj dilem, ktoré sa týkajú *nenaplnenej túžby po hlbokej intimite* verzus opustenia takéhoto vzťahu, resp. strachu z jeho rozpadu, osamelosti či samoty. Na druhej strane, *zdôrazňovanie pocitu zodpovednosti, starostlivosti o partnera/partnerku* súvisí s častejším výskytom dilemy *byť prijatý/á partnerom/partnerkou alebo byť sám/sama sebou*. Dôležitosť hodnôt *pochopenie pre partnera/partnerku, dôvera a spoznávanie seba samého/samej* sa viaže s častejším riešením dilemy *vlastného alebo partnerovho/partnerkinho prispôsobovania sa v záujme harmonického vzťahu*.

Taktiež menej často riešia dilemy dávania a barania vo vzťahu, ako aj tie, ktoré sa týkajú očakávania a nádeje v zmenu partnera/partnerky verzus *vzdania sa naplnenia vlastných očakávaní vo vzťahu*, tí/tie, ktorí/é prisudzujú vyššiu dôležitosť hodnote sebarealizácie partnerov a vytvárania priestoru pre jej slobodnú realizáciu.

Ďalej sme zistili, že čím viac dôležitý je v párových vzťahoch *pocit lásky a bezpečia*, tým častejšie riešená bola dilema osamelosti verzus závislosti vo vzťahu.

Zdôrazňovanie sexuálneho uspokojenia a atraktívnosti ako dôležitých atribútov partnerského vzťahu súvisí s riešením dilem ohľadom naplnenia vlastných očakávaní od partnerského vzťahu, a aj zmeny vyhasnutého, rutinného spolužitia a strachov a rizík s tým spätých. Tento obraz vykresľuje aj kladenie dôrazu na vášeň v párovom vzťahu.

Ideál vášnivého partnerského vzťahu sa ukazuje ako významný faktor, ktorý ovplyvňuje morálne konfliktné situácie v partnerstvách. Na základe našich výsledkov, prisudzovanie vášnivosti ako dôležitého atribútu párového vzťahu sa spája s častejším riešením mnohých dilem v partnerských vzťahoch:

- *nenaplnená túžba po hlbokoj intimite v partnerskom vzťahu vs. strach z rozpadu vzťahu, osamelosti a samoty,*
- *túžba po zmene, vyvolaná frustráciou z vyhasnutého, rutinného spolužitia vs. strach meniť vzťah a vystavovať sa novým rizikám,*

- strach z osamelosti vs. strach zo závislosti vo vzťahu,
- dávať vo vzťahu vs. brať vo vzťahu,
- túžba naplňať svoje vlastné sny a plány vs. túžba naplňať spoločné životné ciele a zámery s partnerom/partnerkou,
- potreba byť prijatý/á partnerom/partnerkou vs. potreba byť sám/sama sebou (taký/á, aký/á naozaj som),
- vlastné očakávania od partnerského vzťahu vs. miera a podoba ich skutočného naplnenia.

Ukazuje sa, že zdôrazňovanie vášnivosti ako podstatnej kvality partnerského vzťahu vedie k situáciám, ktoré vyúsťujú do konfrontácií so subjektívnymi konštrukciami intimity, partnerskej lásky a nepochybne vlastného rastu v partnerstve, ako aj do otázok o kvalite a vývine vzťahu, jeho spochybňovania a prípadného ukončenia, a samozrejme riešenia mnohých morálnych dilem z toho vyplývajúcich. Tieto zistenia sú v súlade s výskumami v danej oblasti (napr. Haavio-Mannila et al., 2003), ktoré poukazujú na to, že ideál lásky, kde má byť vášeň stále intenzívna alebo aspoň prítomná, ako základ dlhého, dokonca celoživotného vzťahu, môže byť v partnerských vzťahoch v dlhodobej, ale súčasne v stále postačujúcej intenzite, problematický – ideál udržať vášeň, ktorá je prchavá, situačná a afektívna, vedie v partnerstvách k výzvam ako ju udržať, k prehodnocovaniu jej dôležitosti vo vzťahu k iným kvalitám vzťahu, a vzhľadom k tomu i k otázkam potreby zmeny či zotrvania v partnerstve.

Poznámka:

Text vznikol vďaka podpore grantu APVV-18-0303: Medzníky v tranzíciách intímnych vzťahov a kvalita života v období adolescencie a mladej dospelosti.

Literatúra

Bauman, Z. (2003). *Liquid love: On the frailty of human bonds*. Cambridge: Polity Press. ISBN 978-0745-624891.

Dieddner, R., Frost, N., & Smith, T. (2004). Describing the neoclassical psyche embedded in Sternberg's triangular theory of love. *Social Behavior and Personality*, 32(7), p. 683–690. ISSN 0301-2212.

Featherstone, M. (Ed.). (1999). *Love and erotism*. London: Sage Publications. ISBN 0-7619-6252-2.

Giddens, A. (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Stanford: Stanford University Press. ISBN 0-8047-2214-5.

Haavio-Mannila, E., Kontula, O., & Rotkirch, A. (2003). Sexuelle Lebensstile in drei Generationen : Eine Analyse autobiographischer Geschichten über Sexualität und Beziehung. In: *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2(16), p. 143–159. ISSN 0932-8114.

Halwani, R. (2010). *Philosophy of Love, Sex, and Marriage*. New York: Routledge. ISBN 978-0-415-99350-0.

Laumann, E. O., & Michael, R. T. (Ed.). (2001). *Sex, Love and Health in America : private Choices and Public Policies*. Chicago, London: The University of Chicago Press. ISBN 0-226-46967-0.

Lukšík, I., & Guillaume, M. (2018). Representations of love in the early stages of love. *Human Affairs*, 28(3), p. 271–284. ISSN 1337-401X.

Marková, D. Láska a morálne hodnoty v sexuálnych vzťahoch. (2014). In: 22. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice, Pardubice 2014. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2014, p. 35–48. ISBN 978-80-905696-1-4.

Marková, D. (2015a). *Moral values in sexual and partner relationships*. Ljubljana: KUD Apokalipsa. ISBN 978-961-6894-67-8.

Marková, D. (2015b). *Sexual morality in Slovakia and the Czech Republic*. Ljubljana: KUD Apokalipsa. ISBN 978-961-6894-68-5.

Marková, D., & Turčan, C. (2021). Odišť či zostať vo vzťahu? Aké etické dilemy riešia mladí ľudia v partnerských vzťahoch? *Prohuman: vedecko-odborný interdisciplinárny recenzovaný časopis, zameraný na oblasť spoločenských, sociálnych a humanitných vied*, september, s. 1–16, online. ISSN 1338-1415.

Masaryk, R. Láska ako koncept v psychológii. (2012). In: Marková, D., & Rovňanová, L. (Ed.) *Sexuality V : Zborník vedeckých príspevkov*, 2012. Banská Bystrica, UMB. ISBN 978-80-557-0379-4.

Prager, K. J. (2014). *The Dilemmas of Intimacy*. New York, London: Routledge. ISBN 978-0-203-37537-2.

Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27(3), p. 313–335. ISSN 1099-0992.

Sternberg, R. J. (2008). *Láska je príbeh – nová teória vzťahov*. Bratislava: Ikar – Pegas. ISBN 978-80-551-1643-3.

Watts, S., & Stenner, P. (2005). The subjective experience of partnership love: A Q Methodological study. *British Journal of Social Psychology*, 44(1), p. 85–107. ISSN 2044-8309.

Author

prof. PhDr. Dagmar Marková, PhD.
Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Hodžova 1, 949 74 Nitra
Slovenská republika
dmarkova@ukf.sk